

ZGODOVINSKI ZBORNIK.

PRILOGA

„LAIBACHER DIOECESANBLATT-U.“

—ooo Izhaja v nedoločenih obrokih. ooo—

Tretje leto.

Ljubljana, meseca aprila 1890.

Številka 10.

Diplomatarij.

8.

*Bulla**) papeža *Pija II.*, s katero odstopi pravico prezentovati stolnega prošta in stolnega dekana ljubljanskega cesarju *Frideriku* in njegovim naslednikom, kranjskim nadvojvodom. —**) 17. maja 1463.

PIUS episcopus Seruus Seruorum dei Carissimo in Christo filio *Friderico Romanorum Imperatori semper Augusto Salutem et apostolicam benedictionem.* Dum ad illam fidei constantiam eximieque deuotionis affectum quibus erga nos et sedem apostolicam clarere dinosceris nostre dirigimus considerationis intuitum ad ea tibi concedenda merito ducimur per que tue persone honor proueniat et illius exhibitione aliis valeat gratiose prouideri. Dudum siquidem considerantes Oppidum Laybacense tunc Aquilegiensis diocesis domino benedicente in populi fidelis multiplicatione fecundum bonorum quoque et rerum

*) Izvirnik se hrani v knezoškofijskem arhivu ljubljanskem. Pisan je na lep, anočan pergament, a škoda, da je tako močno poškodovan. Na starih krajih ima velike luknje (menda od podgan izglodane) in zlasti dve od teh zadevate tudi tekst. Ker je pa glavna vsebina iz te grozovito izdelane bulle vendar le povzeti, smo jo ponatisnili in deloma tudi spopolnili, osobito gledé na nekatere besede, ki se v takih pismih običajno ponavljajo. Besede, katere smo sami dostavili, stoje v oklepajih. Velikost je 49.5 cm. × 37.3 cm. Pečata in vrvice ni več.

**) Kraj, kjer je bila listina dana, se ne more označiti, ker je v listini dotični del iztrgan in tudi na hrbtu napisani regesti tega ne povedó. Le dan smo povzeli iz regestov, kjer se nahaja celo dvakrat zapisano: „1463, 16. Kal. Junii“.

omnium refertum existere illud ad honorem omnipotentis dei et exaltationem Orthodoxe fidei diuini cultus augmentum fideliumque salutem tanquam locum insignem auctoritate apostolica ex certa scientia et de plenitudine potestatis in Ciuitatem et Capellam sanc(ti Nicolai) ipsius Oppidi in Cathedral(em ecclesiam) Laybacensem ac in ea inter alia Preposituram maiorem post pontificalem et Decanatum dignitates ereximus, tibi que qui Castrum Gort(schach prope) dictam erectam Ciuitat(em consistens) est ad te nunc legitime pertinens pleno iure cum illius iurisdictione temporalis villis possessionibus terris siluis pascuis piscarijs nemoribus (montibus) vallibus aquarum decursi(bus molendinis fruc)tibus redditibus et prouentibus vniuersis pro Mensa Episcopali Laybacensi ex tua munificentia liberaliter donasti et successorib(us tuis Ducibus) Carniole pro tempore ex(istentibus ius pre)sentandi nobis et successoribus nostris Romanis pontificibus personas ydoneas ad Preposituram et Decanatum predictos reseruauimus prout in nostris) inde confectis litteris p(lenius continetur). Cum autem sicuti exhibita nobis nuper tua petitio continebat paucorum beneficiorum collatio et prouisio seu allia dispositio ad existentem pertineat, sitque difficile pro collationibus et prouisionibus de Prepositura et Decanatu predictis faciendis pro tempore ad sedem apostolicam habere recursum pro supplicatum ut tibi et successoribus tuis Ducibus predictis ius presentandi ipsi Episcopo ad Preposituram et Decanatum prefatos pers(onas huiusmodi per eundem Episcopum instituendas . . . per)petuum reseruare illudque

tibi et eisdem successoribus tuis concedere de benignitate apostolica dignaremur. Nos itaque huiusmodi in tuis Ducibus prefatis ius presentandi ipsi Episcopo personas huiusmodi ad Preposituram et Decanatum predictos instituendas ut antea uacare contigerit perpetuis futuris temporibus reseruamus, illudque tibi et eisdem successoribus tuis . . . auctoritate apostolica utionibus et ordinationibus apostolicis, necnon quibuscunque de dignitatibus maioribus post pontificales . . . contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre reseruatio(onis infringere uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare pre)sumpserit indignationem omnipotentis dei ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se no(uerit incursum. Datum Anno Incarnationis dominice Millesimo quadringentesimo sexagesimo tertio. Sexto decimo (Kalendas Junii. Pontificatus nostri Anno) Quinto.

9.

*Bulla *) papeža Pija II., s katero potrđi sodbo ničnosti gledé izvolitve brata Gregorja za opata gornjegrajskega, izrečeno po krškem škofu Udalriku; potrđi z novega združenje gornjegrajskega samostana z ljubljanskim škofijstvom, ter naroči krškemu, sekovskemu in lavantinskemu škofu, naj skrbé za zvršitev te razsodbe. — Rim,*

11. junija 1463.

Pius Episcopus seruus seruorum dei. Ad perpetuam rei memoriam. Illa secularium principum uota que ecclesiarum presertim Cathedralium concernunt profectus et commoda benignis libenter fauoribus prosequimur et que pro illorum successu prouide gesta fuerint ut illibata persistent nostre cum a nobis petitur non abnuimus approbationis adminiculo communitate. Dudum siquidem per nos accepto quod olim Monasterio in Obernburg ordinis sancti Benedicti Aquilegensis diocesis per obitum quondam Casparis ipsius Monasterii Abbatis dum uiueret extra Romanam Curiam defuncti Abbatis regimine destituto Carissimus in Christo filius noster Fridericus Romanorum Imperator semper Augustus ipsius Monasterii Aduocatus prouide attendens sue ratione Aduocatie huiusmodi interesse, ut dicto Monasterio utiliter prouideretur, ad nos propterea inter alia

*) Izvirnik se hrani v knezoškolijskem arhivu ljubljanskem. Lep, močan pergament ima izgledane 3 luknje, ki pa k sreči zadevajo večinoma le bolj nepopisani del bulle. Velikost 54 cm. X 40 cm. Na hrbtu ima nastopni regist: „*Bulla Pii 2di qua Sententia annullativa Electionis fratris Gregorii in Abbatem Obernburgensem per Henricum am Hoeff lata cum confirmatione unonis mensae Episcopali confirmatur. 1463. 3. Idus Junii.*“

dilectum filium Hartungum de Cappel Consiliarium suum utriusque iuris doctorem destinasset et dilectis filiis Monachis predicti Monasterii ne ad electionem illius et ipsorum Abbatis procederent nisi super hoc a nobis recepto responso inhibuisset, nosque ad relationem dicti Hartungi ex parte eiusdem Imperatoris nobis factam predictum Monasterium dispositioni apostolice donec de illo ad uoluntatem ipsius Imperatoris quam nouimus disponere ualermus specialiter duxissemus reseruandum, quodque prefati Monachi inhibitione huiusmodi non obstante dilectum filium Gregorium tunc eiusdem Monasterii Priorem monoculum et alias ad regimen dicti Monasterii minus ydoneum in eorum et ipsius Monasterii Abbatem de facto elegerant et ipse Gregorius electionis et inde secutorum pretextu in regimine et administratione dicti Monasterii se intruserat nos motu proprio Venerabili fratri nostro Vdalrico Episcopo Gurcensi nostris dedimus litteris in mandatis ut si per summariam informationem super hys sine strepitu et figura iudicii sola facti veritate inspecta per se ipsum recipiendam inueniret prefatum Hartungum ex commissione dicti Imperatoris relationem huiusmodi nobis fecisse, dictisque Monachis ante electionem predictam per eundem Imperatorem ut prefertur inhibitum fuisse electionem predictam de ipso Gregorio factam illiusque si qua esset confirmationem et quecunque inde secuta fuisse et esse irrita et inania nulliusque existere firmitatis decerneret ac ipsi Gregorio et aliis quibuscunque sua interesse putantibus super eodem Monasterio perpetuum scilicet imponeret faceretque dispositionem de dicto Monasterio ad predicti Imperatoris uoluntatem et instantiam per alias nostras litteras de sancte Romane ecclesie Cardinalium consilio et assensu factam per censuram ecclesiasticam firmiter obseruari prout in singulis litteris predictis inde confectis plenius continetur. Et deinde sicut exhibita nobis nuper pro parte dicti Imperatoris petitio continebat prefatus Episcopus ad dilecti filii Henrici am Haffe*) ipsius Imperatoris Prothonotarii et huiusmodi cause promotoris per eundem Episcopum ex officio sibi uigore priorum litterarum predictarum commisso deputati instantiam ipso Gregorio ad hoc legitime uocato et alias iuris ordine et priorum litterarum earundem forma seruatis in huiusmodi negotio rite procedens de iuris peritorum consilio et assensu per suam diffinitiuam sententiam pronunciauit decreuit et declarauit electionem et si qua esset confirmationem huiusmodi et quecunque inde secuta fuisse et esse cassa irrita et inania ipsaque cassauit irritauit et annullauit ac eidem Gregorio et aliis

*) Pravo bode najbrže Henricus am Hoffe, kakor se drugod čita.

quibuscunque sua interesse putantibus super eodem Monasterio perpetuum scilicet imponendum fore et imposuit et de dicto Monasterio ad eiusdem Imperatoris uoluntatem iuxta posteriorum litterarum predictarum per quas Monasterium ipsum Mense Episcopali Laybacensi unitur et incorporatur formam et tenorem disponendum fore ac unionem et incorporationem huiusmodi suum debitum effectum sortiri debere necnon premissa sub censura ecclesiastica obseruari precepit et mandauit prout in Instrumento publico inde confecto et ipsius Episcopi sigillo munito plenius continetur. Quare pro parte eiusdem Imperatoris nobis fuit humiliter supplicatum ut ne Episcopum Laybacensem pro tempore existentem super eodem Monasterio de cetero molestari contingat et alias super hys oportune prouidere de benignitate apostolica dignaremur. Nos itaque huiusmodi supplicationibus inclinati et de premissis certam noticiam habentes omnes et singulas appellationes a sententia predicta uel alias in premissis quomodolibet interpositas friuolas reputantes eandem sententiam auctoritate apostolica confirmamus et approbamus suppletes omnes et singulos defectus, si qui forsitan interuenerint in processu

uel sententia antedictis. Et nichilominus predicto Gurensi et Venerabilibus fratribus nostris Seccouiensi ac Laurentino Episcopis per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi uel Duo aut Vnus eorum sententiam predictam faciant auctoritate nostra appellatione remota firmiter obseruari. Contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo Inuocato ad hoc si opus fuerit auxilio bra(chii) secularis Non obstante si eidem (Gregorio uel quibusuis) aliis communiter uel diuim a sede apostolica indultum existat quod interdici suspendi uel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expres(sam ac) de uerbo ad uerbum de indulto (huiusmodi mentionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre reputationis confirmationis approbationis suppletionis mandati et inuocationis infringere uel ei ausu te(merario contra)ire. Si quis a(utem hoc attemptare presumpserit) indignationem omnipotentis dei ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum. Datum Rome apud Sanctum petrum Anno (Incarnationis dom)inice M(illesimo quadringentesimo sexagesi)mo tertio Tertio Idus Iunii Pontificatus nostri Anno Quinto.

Drobtinica o pokristijanjenju Slovanov.

V nastopnem podam častitim bralcem »Zgodov. Zbornika« mesto iz stare krščanske literature, ki vtegne enako zanimati slovanske kroge, kakor nemške. Povzeto je iz spisov cerkvenega pisatelja (do sedaj le redko imenovanega) Martina škofa brakarskega († l. 580), ki je bil ustanovitelj samostana Duma (odtod tudi episcopus Dumiensis imenovan) ter apostol Španske (Galacije) v 6. stoletju; a kar ga stori nam posebno zanimivega in važnega, je to, da je v Panoniji rojen.¹⁾

Omenjeno mesto je panegirični napis (22 hexametrov) v čast svetemu Martinu škofu tours-

¹⁾ To nam svedoči »in epitaphio a se composito« (Migne, P. L. t. 83, col. 1100):

»Pannoniis genitus, transcendens aequora vasta
Galleciae in gremium diuinis nutibus actus

Teque patrone (Martin. Turon.) sequens famulus Martinus eodem
Nomine, non meritis, hic in Christi pace quiesco.«

Isto nam pové tudi Gregorij Tours-ki (Historia Francorum, lib. V., cap. 38): »Nam hic Pannoniae ortus fuit« . . . ter konečno pristavi: »Versiculos, qui super ostium sunt a parte meridiana in basilica S. Martini, ipse composuit.« (Migne, P. L. t. 71, col. 353.) — Umril je kot metropolita Bracarensis dne 20. marca 580, in episcopatu impletis plus minus 30 annis (Greg. Turon. l. c.). Rojstvo njegovo smemo torej pač staviti v prvo tretjino 6. stoletja.

kemu († l. 400). Zanimive so v njem za nas sicer le tri vrstice, a zarad boljsega pregleda naj tu sledi celi panegirik, kakor stoji pri Migne, P. L. t. 72, col. 51 & 52:

In Basilica.

»Post evangelicum bissen dogma senatus,
Quod regnum Christi toto jam personat orbe,
Postque sacrum Pauli stylum, quo curia mundi
Victos suos tandem stupuit siluisse sophistas,
Arc tous, Martine, tibi in extrema recessus
Panditur, inque via fidei patet inuia tellus.
Virtutum signis, meritorum et laude tuorum,
Excitat affectum Christi Germania frigans,
Flagrat et accenso divini Spiritus igne,
Solvit ab infenso strictas Aquilone pruinas.
Immanes, variasque pio sub foedere Christi
Asciscis gentes. Alamannus, Saxo, Toringus,
Pannonius, Rugus, Sclavus, Nara, Sarmata, Datus
Ostrogotus, Francus²⁾, Burgundio, Dacus, Alanus,

²⁾ Tudi stara sekvenca Notker-ja Balb. († 912) o sv. Martinu poje:
»Huic Francorum atque Germaniae plebs omnis plaudat,
Quibus videndum invexit dominum in sua veste.«

Te duce nosse Deum gaudent. Tua signa Suevus³⁾
Admirans didicit fidei quo tramite pergat,
Devotusque tuis meritis haec atria claro
Culmine sustollens, Christi venerabile templum
Constituit, quo clara vigens, Martine, tuorum
Gratia signorum votis te adesse precatur.
Electum, propriumque tenet te Gallia gaudens
Pastorem, teneat Gallaecia tota patronum.*

Kaj nam povedó besede, tiskane z razprtimi črkami?

1. Martin, škof brakarski, tu svedoči, da že vsaj ob njegovem času, v sredi 6. stoletja, je »Sclavus« po zaslugah sv. Martina Tours-kega spoznal pravega Boga (»Sclavus . . . te duce nosse Deum gaudent«.⁴⁾

S tem so pomaknjeni začetki kristijanstva pri posameznih⁵⁾ Slovanih v najmanj 100 (oziroma 300) let starejo dobo, kakor se je dosihmal smatralo kot zgodovinsko sploh dokazano.⁶⁾ To je sila znamenito.

2. Da je tudi »Pannonius« po zaslugi sv. Martina, tours-kega škofa, postal kristijan, nam ni nič novega. Pove nam to že slavni Sulpicij Sever († 406), vrstnik⁷⁾ sv. tours-kega Martina, v svojem delu »De

Cfr. Kehrein, Lat. Sequenzen, str. 438; Missale Krainburgense, in festo s. Martini Epi.

³⁾ Arijski Suevi, ki so ustanovili l. 411 v Španiji kraljestvo, so bili spreobrnjeni za časa Martina Brakarskega in po njegovem sotrudu h katoliški veri ravno vsled čudeža na priprošnje sv. Martina, škofa tours-kega. Cfr. Wetzer, Kirchenlex. VI, 900, kjer je celi dogodek obširno naveden.

⁴⁾ Rekel sem »vsaj v sredi 6. stoletja«; in to gledé na nedoločni pomen besedij »te duce«. Sv. Martin Tours-ki je namreč mogel biti raznim narodom posredno voditelj h krščanstvu, po svojih čudežih in hvalnih zaslugah; a gotovo je tudi, da je vsaj pri dveh (Pannonius, Francus) to osebno storil. (Glej nastopno točko 2.) V slednjem slučaju bi se bil naš veseli dogodek celo že dobrih 200 let poprej, pred l. 400 p. Kr., zgodil.

⁵⁾ Tako omejitvev na posameznike zahteva že paralela »Saxo«; ker znano je, da še le za časa Karola Vel. se je pokristijanila množica Saksonov. Le s tako omejitvijo se potem ujema, kar pripoveduje »Chronicum« Fredegarii Schol. († 658) ad annum DCXXX., da se je namreč odrezal Dagobertov odposlanec (legatarius) Sikarij kralju Samonu: »Non est possibile, ut Christiani Dei servi cum canibus amicitias collocare possint«. Migne, P. L. t. 71, col. 6. (Fredegar pripomni sicer o njem l. c.: »sicut stultus legatus verba improprietatis, quae injuncta non habuerat, et minas adversum Samonem loquitur«.) Tako se tudi ložje razumeva, kar Chronicum Fredeg. (l. c. col. 637) pripoveduje o ravno tem slovanskem knezu (ad ann. DCXXXIII): »Samo duodecim uxores ex genere Winidorum habebat«.

⁶⁾ Kot prve krščanske Slované imenujejo Hrvaté, pokristijanjene trumoma v dobi papeža Janeza IV. (640—42); cfr. Card. Hergenröther, Kirchengeschichte I. Aufl. I, 475; Ginzel v Kirchenlexicon X, 222.

⁷⁾ Da so njegovi životopisni podatki zeló zanesljivi, razvidimo iz njegovih besed (de vita b. Martini, cap. 25): . . . »gratam nobis ad eum (Martinum Ep. Turon.) videndum peregrinationem

vita Beati Martini« (ap. Migne, P. L. t. 20, coll. 159—76) tako-le: »Igitur Martinus Sabaria (Stein am Anger) Pannoniarum oppido oriundus fuit (c. a. 315) . . . parentibus secundum saeculi dignitatem non infimis, gentilibus tamen« (l. c. c. 161.). Prišel je potem v Gallijo, k sv. škofu Hilariju v Poitiers, od tod se je povrnil za nekoliko časa čez Milan (in prej ko ne čez Kranjsko) k svojim starišem v Panonijo (»admonitus per soporem, ut patriam parentesque, quos adhuc gentilitas detinebat, religiosa sollicitudine visitaret« (l. c. c. 163). In tu, v svoji panonski domovini, »ut animo ac mente conceperat, matrem gentilitatis absolvit errore, patre in malis perseverante: plures tamen suo salvavit exemplo. Deinde (c. a. 358) Italiam repetens« etc. (l. c. c. 164). — Ali je Martin, škof brakarski, zvedel o tem uspešnem zgornje-panonskem misijonu sv. tours-kega Martina iz navedenega životopisa Sulpicij Sever-jevega, ali pa mogoče tudi iz tradicije svoje panonske domovine, tega ne vemo.

3. Nam li zanimive besede še kaj več povedó? — Vsiljujejo se nam sledeča vprašanja: Kje naj iščemo »Sclavus«-a v navedenem času (okoli l. 550, oziroma 350)?⁸⁾ Ali je v kaki zvezi z »Panoncem«?⁹⁾ — Gotovo je le, da »Sclavus« Martinu, škofu brakarskemu, v

suscepimus: simul, quia jam ardebat animus vitam illius scribere, partim ab ipso, in quantum ille interrogari potuit, sciscitatum sumus, partim ab his qui interfuerant vel sciebant, cognovimus«. L. c. c. 174.

⁸⁾ Navadno stavijo Slované v tej dóbi v pokrajine ob spodnjem Dunavu, na Moravsko in v sosesčino Turingije. — Fredegar (l. c. col. 636) svedoči, da se je rabila beseda »Sclavus« okoli l. 600 tudi za panonske Slované, pišoč: »Anno 40. regni Chlotarii (to je l. 623) homo quidam, nomine Samo, natione Francus, . . . ad exercendum negotium in Sclavos, cognomento Winidos, perrexit. Sclavi jam contra Avars, cognomento Chunos (Hunnos) et regem eorum Gaganum rebellare coeperunt«. In kmalo potem (l. c. c. 651) piše: »In Abarorum, cognomento Chunorum, regno in Pannonia surrexit vehementis intentio« etc. Nekoliko pozneje (ad ann. DCXXXI.) pa turingiške sosedé »Winide« imenuje: »Anno 10. regni Dagoberti, cum ei nuntiatum fuisset exercitum Winidorum Thoringiam fuisse ingressum« etc. (l. c. c. 652); enako l. c. c. 653: »Anno 11. regni Dagoberti, cum Winidi jussu Samonis fortiter saevirent, et saepe transcensio eorum limite regnum Francorum vastandum, Thoringiam et reliquos pagos ingrederentur« etc.

⁹⁾ Dosedanje mnenje se temu protivi, vsaj gledé letnice 350. Tako n. pr. G. Krek, Einleitung i. d. slav. Literaturgesch. 1874, S. 71: »In der zweiten Hälfte des 6. Jahrh. begannen die Slovenen nach dem Abzuge der Longobarden (568) von der Donau aus über Pannonien, Noricum u. Carnien sich auszubreiten.« Dimitz, Gesch. Krains I/1, 100, ima za to letnice 568—592. Fekonja (Letopis Matice Slov. 1882, str. 192): »Tudi Slovenci, kateri so v istem času (551—592) razširili se na novo po vsej Panoniji in Noriku ter v Karnioliji«. — Po Muchar-ju Gesch. Steiermarks, II, 21, bi se bili Slovenci na Štirskem celo še le l. 600—670 naselili.

daljni Španiji v drugi polovici 6. stoletja ni bil neznana stvar.¹⁰⁾

¹⁰⁾ Ali naj je naš pisatelj se le ob koncu svojega življenja ob obalah atlantiškega morja zvedel o novih slovanskih priselcih? Ali ni znabiti verjetnejše, da je kot rojen Panonec že poznal Slovane kot sosedo, ali morebiti celo kot naselnike? Ali jih je znabiti na svojem popotovanju v Sveto deželo (pred l. 550) v podonavskih pokrajinah spoznal (Gregor. Turon. l. c.: »Pan-

— Priporočim to zanimivo mesto cerkvenega pisatelja 6. stoletja bolj večšim rodoljubom v nadaljno razmotrivanje; menim, da ga je vredno. J. S.

noniae ortus fuit, et exinde ad visitanda loca sancta in Orientem properans, . . . exinde in Galliciam venit . . . Migne. l. c. c. 353)? Ali je le polabske Slovane menil? — To so vprašanja, katerih na podlagi zgolj našega citata ni mogoče določno rešiti.

D o n e s k i

k zgodovini zvonarjev in zvonov po Kranjskem.

(Piše J. Šašelj.) — (Nadaljevanje in konec.)

b) Zvonar v Kranju.

V Kranju lil je med l. 1753—1770 zvonar Johann Christian Riser. Njegovi zvonovi so mi znani štirje. V podružnici sv. Jošta na Kumu v dobovski fari sta dva njegova zvona. Prvi ima napis: *ecce crucem Domini nostri Jesu Christi fugite partes adversae — A : R : D : Filipo Jacopo Cepul loci parochi*. Na robu pa: *In nomen der aller hailigsten draifolticait bin ich durch das faier geflossen — S. Agnes zu ern hat mich Johann Christian Riser gegossen zu Crainburg anno 1753*. O njem pripoveduje narodna pravljica, da ga je pripeljalo samo par volov na to višino in da ni bilo treba ljudem nič pomagati, dasi je zelo velik in težak. — Drugi pa ima napis na klobuku: *A fulgure et tempestate libera nos Domine — sup a. r. d. Johannes Rosman loci parochi*. Na robu pa: *Johann Christian Riser hat mich gegossen zu Crainburg anno 1762*. — Veliki zvon pod Korenom v kranjskogorski fari z napisom: *a fVLgVre et teMpestate nos ChrIste benIgne CVstoDI — et per preCes DeIpare et anDrea nos sVpLICes aVDI*. Ob robu pa: *Johann Christian Riser hat mich gegossen zu Crainburg a : 1763*. — Iz istega leta je tudi zvon v podružnici sv. Mihaela v dupljanski fari.

c) Zvonar v Žužembergu.

Kakor poroča »Kirchenschmuck« l. c. bil je tudi v Žužembergu na Dolenjskem leta 1663 zvonar z imenom Andreas Strach. A njegovega zvona nisem zasledil do zdaj nobenega.

D. Zvonovi tujih zvonarjev po Kranjskem.

M. Antonius M. R. Veneciis. V podružnici sv. Ane v blagoviški fari je zvon iz l. 1423 z napisom: *† anno MCCCCXXIII. M. Antonius M. R. Veneciis.*

Franciscus Patavinus. V podružnici M. B. na Bregu v šmartinski fari pri Kranju visi, kakor pripoveduje J. Volčič v svoji knjigi: »Življenje preblazene D. M.« VIII. str. 246. zvon z napisom: *opus Francisci Patavini. Wregg. Jesus et Maria*.

G. Fr. Pokorn pa mi je poslal napis znanega zvona v cerkvi M. B. na Jezeru v grajski fari, ki visi nad ladjo ter tehta kake 3—4 stote in ga zvoni vsak romar. Napis je na klobuku z gotskimi črkami ter se neki glasi: *Opus Traveis e Patavini † MCCCCXXXIII*. Skoraj gotovo je Traveis e Patavini naopačno čitano za Francisci Patavini.

Jeronimus Roger zu Villach. Srednji zvon na Dovjem ima med gotskimi okraski na klobuku napis z gotskimi črkami: ** gos * mich * Jeronimus * Roger * zu * Villach * M * D * und * in * L * iar **. Na vratu pa: ** S * Michelis * * M * D * L * in : † also † hat † gott † die † Welt † geliebt † das † er † sein † ainigen † son † dar † gab † auf † das † ale † die † an † in † glauben † nit † verlorn † werden † sonder † das † ebig † leben † haben † †*. Na vratu ima utisnen denar.

G. F. L. Goriciensis. V kuracijski cerkvi v Vrabčah je zvon zelo podolgaste oblike in brez podob z napisom: *Sancta Maria ora pro nobis. — Opus G. F. L. Goriciensis. MDCXXX.*

Simad Vrndorfer. V farni cerkvi v Brusnicah visi zvon s tem le napisom: *Maistder . Simad . Vrndorfer . gus . mich*. Ta zvonar je lil, kakor piše »Kirchenschmuck« l. c. v Steyru in Kremsu v letih 1649—1709.

V mokronoški okolici visi v zvonikih več zvonov celjskih zvonarjev. Naročali so jih najbrž zato v Celju, ker jim je bilo tje bliže nego v Ljubljano. So pa od teh zvonarjev: Nicolaus Urbanus Boset ali Bosete. Lil je med leti 1658—1705. A v letih 1696—1705, kolikor

se dá določiti, skupno s Konradom Schneider-jem. Njuni zvonovi so: V podružnici sv. Florijana v mokronoški fari z napisom na klobuku: *Jesu salus vera vitae et resurectio miserere nostri anno 1669*. Na krilu v okvirju pa: *In nomen got — tes bin ich ge — flossen Nicol — aus Boset zu — Zilli hat mich gegossen*. — Mali zvon v podružnici na Cerovcu v Šmarješki fari z napisom: *Nicolaus Boset Cilleae me fudit anno 1689*. — Veliki zvon na Vinjem vrhu v šmarješki fari z napisom: *A fulgure tempestate peste fame bello subitanea et improvisa morte libera nos Domine — Nisi Deus custodierit civitatem frustra vigilat qui custodit eam*. Na robu pa: *In nomine Domini ego fluxi Nicolaus Urbanus Bosete et Conradus Schneider Cillae autem me fuderunt anno 1701*. Od l. 1705—1722 lil je pa Conrad Schneider sam. Za tem pa je lil Caspar Balthasar Schneider med leti 1752—1773. Njegova zvonova sta: V farni cerkvi pri sv. Trojici ima veliki zvon napis: *sancta Maria mater Dei ora pro nobis anno 1752 †*. Na krilu pa: *Caspar Balthasar Schneider Cilleae me fudit*. — V podružnici sv. Nikolaja v Martinji vasi v mokronoški fari veliki zvon z napisom: *sancta Maria ora pro nobis anno 1773*. Na krilu pa: *Caspar. Balthasar. Schneider. Cilleae. me. fudit*.

Martinus Romuta. Dva njegova zvonova nahajata se na Žezlju v viniški fari. Mali ima na klobuku napis: *sancte Eli. o. p. n. anno 1707 — Martinus Romuta F: O: P: E: P: L: — In srednji zvon ravno tam: sancta Maria o. p. n. — Martinus Romuta F: O: P: E: P: L: Anno 1708*. Kje je lil Romuta, nisem mogel do zdaj zaslediti. Morda v Zagrebu ali sploh kje na Hrvatskem. »Kirchenschmuck« in »Slovník« ga ne omenjata.

Vincencij Gollner. V otoški cerkvi v mošenjski fari je zvon iz leta 1831 z napisom: *Vincenz Gollner goss mich in Klagenfurt*.

Tomaž Gollner. V farni cerkvi v Dupljah ima veliki zvon na klobuku napis: *Thomas Gollner hat mich gegossen in Klagenfurt Anno 1837 † zu Gottes ehre bin*

ich geflossen. In niže: *Gaudeo cum gaudentibus et fleo cum flentibus*. — Veliki zvon na Visokem v šenčurski fari iz l. 1856.

E. Zvonovi neznanih zvonarjev.

Vže v začetku tega spisa sem omenil, da se nahajajo po Kranjskem tudi zvonovi neznanih zvonarjev s čudnimi napisi, katerih ni lahko raztolmačiti.

Tak zvon se nahaja v cerkvi sv. Treh Kraljev na Brunku v radeški fari na Dolenjskem. Ogleдал sem si ga še leta 1880. Žal, da nisem imel seboj nikakih priprav, da bi bil napis posnel. Črke so čudne. Cerkvnik mi je pravil, da je že mnogo gospodov skušalo napis brati, a da ga ni nikedo mogel. Želeti bi bilo, da bi kdo napis posnel in ga priobčil v tem listu.

Drug čuden napis poslal mi je gosp. P. pl. Radics. Podoba 1. (gl. prilogo k stolpcu 156) nam kaže njegov posnetek. Zvon se je nahajal — se li še nahaja, nisem mogel zvedeti, — v Stari cerkvi na Kočevskem. Omenja ga že A. Dimitz v »Mittheilungen des hist. Ver. für Krain« l. 1862 na str. 86, kjer pripomni, da ga ni lahko raztolmačiti.

Tretji tak napis se nahaja na malem zvonu v farni cerkvi v Preloki, ki tehta okoli stota in je zdaj v mrtvašnici, ker ne rabi več. Njegov posnetek nam kaže podoba 2. Prerisal ga je g. učitelj R. Justin. O tej cerkvi pripoveduje narod, da je bila svoje dni »grška cerkvice« z imenom »sv. Nédelja«.

Četrty napis nahaja se na zvonu v Ratju v hinjski fari na Dolenjskem. Podoba 3 kaže ta napis, kakor ga je prerisal sedanji hinjski kapelan g. J. Kramarič. Ta mi piše o njem in o cerkvi, v kateri visi, to-le: »o tem zvonu sem slišal, da je bil že v ognju, ki mu pa ni nič škodil. Točo najbolj brani. Zvonovina, iz katere je lit, je črna, podobna starim topom. Tehta okoli 2 centa. Mora biti zelo star in je po mojem mnenju prinesen iz kake grajske kapelice, kajti, kakor kaže grb na altarnju, sezidal je najbrže kak grof ali knez to cerkev.«

Duhovniki

goriški nadškofiji podredjenih duhovnij

v Gorenjskej, oziroma v Notranjskej

v letu 1767. — (Konec.)

IV.

V Mengšu najdemo župnika Mihaela pl. Rastner-ja ter kapelana: Valentina Tertnika in Janeza Sellenza. Prvi kapelan, star 43 let — rodil se je v Ljubljani; šolal se je ter bil posvečen v duhovnika

ravno tu. Duhovnik 19 let, v pastirstvu 17 let, zadnjih 5 let kapelan v Mengšu. Janez Sellenz, enake starosti — porojen v Idriji, posvečen v Vidmu, pastiroval 15 let drugje, a tedaj 4 leta v Mengšu. — Gašpar Pranka (Prancha) subsidijarij, rojen v Mengšu; podelili so mu

manjše redove v Gorici, višje v Gradcu. Subsidijarij v Mengšu do leta 1767. 3 leta in 7 mesecev. — Peter Jungovitsch, vikarij na Črnučah, star 59 let. Rojstveni kraj so mu Spodnje Bitnje; posvetili so ga v Ljubljani v starosti 25 let.

V.

V Kamniku poklonil se je vikšemu pastirju dné 2. julija tamošnji župnik Ferdinand baron Apfaltern, rojen v Dobu, posvečen v Rimu. Bil je ob jednom nadškofov komisar. V Kamniku najdemo ga župnika uže l. 1755.

Andrej Wohinz, kapelan, porodil se je v Zeleznikih, star 33 let, duhovnik 9, a v pastirstvu 8 let. V Kamnik je prišel pred 4 leti.

Andrej Potschepik, kapelan, star 26 let. Rojen v Trziču, duhovnik 3 leta; v Kamniku še le 5 dnij.

Valentin Schagar, rojen v Kamniku. Star 45 let, duhovnik 21 let. Zgodnik (Manemissarij) v Kamniku 8 let.

Matija Hodomal, porojen v Kamniku; star 46 let; duhovnik 20 let; v pastirstvu 19 let. Beneficijat v Kamniku 13 let. Posvečen je bil v Vidmu.

Matija Schagar, beneficijat pri sv. Jožefu; porojen v Kamniku, posvečen v Vidmu. Star 55 let, duhovnik 30, v pastirstvu 28 let.

VI.

V Komendi župnikoval je tedaj Anton Sago-ritschnigg; kapelan mu je bil Jožef Palladini, rojen v Reki, posvečen v Pulju. Star 35, duhovnik 11, v pastirstvu 9 let. Kapelan v Komendi še le 10 mesecev.

Andrej Stebe, kurat, rojen v Komendi, posvečen v Vidmu. Star 67, duhovnik 42 let.

VII.

V Cerkljah bil je župnik Jernej Dollenz, rojen v Poljanah, posvečen v Vidmu. Star 46, duhovnik 22, v pastirstvu 20 let. V Cerklje prišel je za župnika meseca januarja l. 1767.

Matija Verlinschegg, kapelan, v Cerkljah 15 let. Posvečen je bil v Vidmu. Star 47 let, duhoven ter v pastirstvu 19 let.

Matej Furlani, kapelan, rojen v Vipavi, prejel vse redove v Vidmu, le »presbyterat« vdobil je v Gorici. Star 42 let, duhovnik 17, v pastirstvu 14 let. V Cerklje je prišel za kapelana pred 12 leti.

Jožef Suppan, subsidijarij v Cerkljah 2 in pol leta. Rojen v Šenčurju pri Kranju, posvečen v Gorici; duhoven 4 leta, v pastirstvu 2 leti.

VIII.

V Velesovem vsprejel je nadškofa dné 5. julija tamošnji župnik in ob jednom nadškofov komisar Jernej

Groschel. Rodil se je v Cerkljah; star 68, duhovnik 43, v pastirstvu 40 let. V Velesovem župnik uže 36 let.

Martin Jesenko, kapelan, rojen v Poljanah, posvečen v Vidmu. Star 53, duhovnik 27, v pastirstvu 20 let. V Velesovo došel je za kapelana pred 13 leti.

Anton Kappus, subsidijarij, rojen v Zeleznikih, posvečen v Gorici. Star 36, duhoven 13, v pastirstvu 11 let. Subsidijarij v Velesovem od 21. marcija l. 1767.

IX.

V Šenčurju bil je župnik Janez Silvester Rubida, rojen v Tominu na Goriškem, posvečen na Dunaju. Star 53, duhoven 29, v pastirstvu ravno toliko let. Župnikom v Šenčurju bil je imenovan pred 14 leti.

Jernej Carschischnigg, kapelan, star 46, duhoven 18, v pastirstvu 16, kapelan v Šenčurju 12 let. Porodil se je v Poljanah, posvečen je bil v Vidmu.

Mihael Borschnigg, kapelan, rojen v Preserju; v duhovnika posvetil ga je »cum dimissoriis« škof pičenski; druge redove sprejel je v Gorici. Star 32, duhovnik 7, v pastirstvu 5 let. V Šenčur prišel je za kapelana pred 4 meseci.

Tadej Faichtinger, beneficijat, rojen v Loki, posvečen v Vidmu. Star 53, duhoven 27, v pastirstvu 25, v Šenčurju beneficijat 14 let.

X.

V Trziču poklonil se je vikšemu pastirju dné 7. julija tamošnji župnik Matija Maguschar, star 56 let, duhovnik 33, v pastirstvu 31 let. Porodil se je v Kranju, posvetili so ga v Ljubljani. Župnikom v Trziču bil je imenovan pred 13 leti.

Tomaž Golob, rojen v Loki, posvečen v Gorici. Star 31, duhoven in v pastirstvu 7 let ter kapelan v Trziču 6. leto.

Matej Pollak, beneficijat, star 57, duhoven 33, v pastirstvu 32 let, ter beneficijat pri sv. Jožefu 4. leto. Porojen v Trziču, posvečen v Vidmu.

XI.

V Kovorju bil je župnik France Pleterskij, rojen na Štorskem, posvečen v Vidmu. Star 47, duhoven 23 let. Za župnika v Kovor je prišel pred 5 leti.

XII.

V Loki¹⁾ najdemo župnika Fr. Leopolda Calin-o. Porojen v Postojini, vsprejel je sv. redove v

¹⁾ Dné 11. julija delil je nadškof tu blagoslove; mej drugimi sprejela sta tu dijakoniat: Jožef Petrič iz Cerkljan in Matija Fabijan

Gradcu. Star je bil tedaj 69, župnik v Loki 39 let. Bil je tudi nadškofov komisar.

Gregor Naglitsch, kapelan, rojen v Žireh, posvečen v Vidmu. Star 59, duhoven 35 ter kapelan v Loki 20 let.

Marka Marenik, kapelan, star 43, duhoven 19 v pastirstvu 18 let. V Loko prišel je za kapelana pred 13 leti. Porodil se je v Loki, posvečen je bil v Vidmu.

Urban Machoritsch, subsidijarij, porojen v Poljanah, posvečen v Gorici. Star 37, duhoven 12 let, subsidijarij v Loki 5. leto.

Gaspar Wertschitsch, mestni vikarij, rojen v Loki, posvečen v Vidmu. Star 56, duhoven 33, vikarij v Loki 12 let.

XIII.

V Sorici bil je vikarij Martin Okorn, star 56, vikarij v Sorici 13 let. Rodil se je v Selcih, a posvečen je bil v Vidmu.

XIV.

V Selcih²⁾ vsprejel je nadškofa dné 12. julija župnik Lavrencij Rotter, rojen v Loki, posvečen v Vidmu. Star 65, duhovnik 42 let. Služboval je kot župnik v Žireh 18 let, v Selcih 5. leto.

Jurij Nothar, kapelan, rojen v Selcih, posvečen v Gorici. Star 34, duhoven 11, v pastirstvu 10, kapelan v Selcih ravno toliko let.

Peter Fröhlich, beneficijat, star 50, duhoven 20, v pastirstvu 18, beneficijat v Selcih 10 let. Rojen v Selcih, a posvečen v Vidmu.

Valentin Fröhlich, vikarij pri sv. Luciji, vas »Dražgoše«. Rojen v Sorici, v duhovnika posvečen v Zatičini; subdijakonats vsprejel je v Gorici. Star 39, duhoven 15, v pastirstvu 14 let, vikarij pri sv. Luciji 11. leto.

XV.

V Železnikih bil je župnik Janez Krstnik Pasaviz, star 46, duhoven 20 let. Porojen v Idriji, a posvečen je bil v Vidmu. Župnikom v Železnikih je bil imenovan pred 13 leti.

Valentin Nothar, kapelan, rojen v Loki, posvečen v Gorici. Star 25 let, kapelan v Železnikih 2. leto.

Lavrencij Grohar, star 61, duhoven 34 let. Rojen v Železnikih, posvečen v Vidmu; živel je v pokoju v svojem rojstvenem kraju.

iz Loke; presbyterat pa: Jozef Škerjanec iz Mengša in Tomaž Kalčič iz Trziča.

²⁾ Posvetil je tu istega dné farno cerkev ter veliki altar.

Andrej Semen, vikarij v Zalem logu (fare selske), rojen v Železnikih, posvečen v Vidmu. Star 44, duhoven 17 let, vikarij v Zalem logu 4. leto.

XVI.

V Poljanah najdemo župnika Mihaela Mrak-a. Rojen je bil v Poljanah, posvečen v Vidmu. Star 64, duhoven 41, župnik v Poljanah 34 let.

Luka Matschigk, kapelan, rojen v Poljanah, posvečen v Vidmu. Star 64, duhoven in v pastirstvu 36, ter kapelan v Poljanah 12 let.

Janez Lusner, kapelan, rojen v Poljanah, posvečen v Gorici. Star 36, v pastirstvu 11 let. Za kapelana v Poljane je prišel dné 1. maja 1767.

Valentin Lautischer, subsidijarij, rojen na Dovjem; nižje redove in subdijakonats podelil mu je v Ljubljani nadškof Karol Mihael grof Attems; dijakonats in presbyterat vsprejel je v Gradcu. Star 36, duhoven 9 let. V Poljane je prišel 24. maja 1767.

Simon Schwarz, vikarij v Leskóvici (pri sv. Udalriku) 8 let. Star 37, duhoven 9 let. Porodil se je v Loki, posvečen je bil v Gorici.

Valentin Dembscher, vikarij pri sv. Egidiju, vas »Javorje«, rojen v Poljanah, posvečen v Gorici. Star 29, duhoven 5 let, v pastirstvu 4 leta, vikarij pri sv. Egidiju 3. leto.

Jurij Pollenschegg, rojen v Poljanah, posvečen v Gorici. Star 29 let, duhoven 3 leta; vikarij v Poljanah od 1. maja l. 1767.

XVII.

V Žireh bil je župnik Luka Randt, rojen v Selcih, posvečen v Gorici. Star 36, duhoven 13, v pastirstvu 11 let; župnik v Žireh 2. leto.

Valentin Kollenz, kapelan, rojen v Žireh, posvečen v Gorici. Star 33 let, duhoven 6, v pastirstvu 5 let. V Žire prišel je o sv. Jurju l. 1767.

Lavrencij Ganthar, subsidijarij, star 57 let; duhoven in v pastirstvu 26. leto. Rojen je bil v Žireh, posvečen v Vidmu.

Matej Pavlin, kurat v Žireh; rojen ravno tu, posvečen v Gorici v 26. letu svoje starosti; duhoven 4. leto.

Ivan Lavrenčič.

Vsebinska. Diplomatarij: 8. Odstop pravice prezentovanja stolnega prošta in stolnega dekana ljubljanskega kranjskim nadvojvodom. — 9. Potrjenje sodbe ničnosti gledé izvolitve brata Gregorija za opata gornjegrajskega. — **Drobtinica o pokristijanjenju Slovanov.** — **Doneski k zgodovini zvonarjev in zvonov po Kranjskem.** (Konec.) — **Duhovniki goriški nadškofiji podrejenih duhovnij v Gorenjskeji, oziroma v Notranjskeji v l. 1767.** (Konec.)